

REFORMA AGRARĂ DIN 1945 ÎN JUDEȚUL GORJ

GHEORGHE NICHIFOR

Lupta maselor populare, după ce la 23 August 1944, poporul român se angajase cu toate forțele în războiul antifascist, a cunoscut o nouă împlinire, prin instaurarea la 6 Martie 1945, a guvernului de largă concentrare democratică, condus de dr. Petru Groza.

Una din sarcinile principale, ce stăteau în fața României era rezolvarea situației țăranilor, clasa socială cea mai săracă și numeroasă. Partidul Comunist Român — inițiatorul transformărilor revoluționare din acei ani — pornea în precizarea poziției față de problema agrară, de la necesitatea ca sutele de mii de văduve și orfani precum și cei care luptau împotriva fascismului să fie răsplătiți pe seama celor bogați¹.

În general și celelalte partide politice erau de acord cu reforma agrară, existînd însă deosebiri în modul de rezolvare. Astfel, Partidul Social Democrat propunea o politică de reforme în agricultură, care să conducă în ultimă instanță la colectivism², în timp ce Partidul Național Țărănesc formulează un program ce trebuia aplicat după terminarea războiului³.

Partidul Național Liberal avea în vedere întărirea poziției elementelor înstărite de la sate, considerînd că împrietărirea masivă a celor săraci, ar conduce la scăderea producției agricole, ceea ce ar fi primejdios în caz de război⁴.

La 29 ianuarie 1945 a fost publicat programul de guvernare al Frontului Național Democrat, care prevedea imediata realizare a reformei agrare⁵, urmat la 10 februarie 1945 de

istoricul apel al Frontului Plugarilor⁶. Ambele documente au dat un imbold deosebit luptei maselor populare, pentru înfăptuirea reformei agrare de jos, pe cale revoluționară.

Înainte de legiferarea reformei agrare în martie 1945, agricultura României prezenta în structura ei de proprietate puternice disparități, determinate de existența moșierimii, alături de o numeroasă țărănimie săracă și un proletariat agricol cu pământ puțin sau fără pământ⁷.

În județul Gorj, ca de altfel în toate județele țării, reforma agrară din 1921 nu a reușit să schimbe prea mult soarta țărănimii⁸. Astfel, un număr de 44 042 agricultori dețineau suprafețe între 0 și 5 hectare, iar 3 601 între 5 și 10 hectare. Totodată existau 109 proprietari cu loturi între 25 și 50 hectare, 98 cu 50—100 hectare, 46 cu 100—200 hectare și 21 cu 200—300 hectare și 14 peste 300 hectare⁹.

Aceste disparități nu puteau să genereze decât o puternică tensiune în rîndul maselor populare, care, în condițiile create de victoria insurecției din august 1944, s-a transformat într-un mare succes al țărănimii.

Și în Gorj asistăm în perioada premergătoare evenimentului de la 6 Martie la importante acțiuni dirijate de comuniști împotriva autorităților reacționare locale. Într-un raport către prefectură al primarului comunei Dănești, se arată că în localitate, membrii ai Partidului Comunist, fac propagandă ostilă autorităților printre țărani¹⁰.

În condițiile în care o parte a țărănimii din unele județe, a trecut, la intrarea cu forța pe moșii¹¹, și în localitățile gorjene încep să se țină adunări în care se discută împărțirea moșilor, ca de pildă cea de la Părău-Vulcan¹². La 15 februarie 1945 delegați ai țăranilor din județ, hotărâsc să se treacă la acțiune pe cale revoluționară¹³.

Demnă de remarcat este prezența delegației organizației Frontului Plugarilor Gorj la Conferința comitetelor de plasă ale Frontului Plugarilor din județul Ilfov, alături de invitați din alte județe, unde a fost adoptată o moțiune, care sublinia, că sarcina cea mai importantă a organizației este reforma agrară¹⁴.

Acțiuni premergătoare zilei de 6 Martie culminează la 3 martie cu instalarea la Tg.-Jiu a prefectului democrat, sub

presiunea maselor populare reprezentate de peste 7 000 cetățeni¹⁵.

6 Martie 1945, s-a constituit ca un eveniment memorabil în istoria poporului român, ca o expresie a hotărârii revoluționare a maselor, de a-și orîndui viața de stat în conformitate cu interesele și năzuințele sale¹⁶.

Una din cele mai de seamă realizări ale guvernului dr. Petru Groza a fost legiferarea reformei agrare, a cărei înfăptuire începuse încă din toamna anului 1944 prin lupta „de jos” a maselor țărănești, sprijinite de muncitori¹⁷. Adoptat la 23 martie 1945, decretul pentru înfăptuirea reformei agrare, trebuia, să rezolve în p'am juridic una din cele mai dezbătute probleme ale vieții economico-sociale, în care se confruntau forțele democratice și reacționare. În baza sa, se exproprieau terenurile agricole care depășeau 50 hectare pămînt arabil, livezi, pășuni, bălți și iazuri artificiale. Se exproprieau în întregime terenurile și toate bunurile agricole aparținînd cetățenilor români care au colaborat cu hitleristii, ale criminalilor de război și ale celor vinovați de dezastrul țării, ale celor ce plecaseră în țările cu care România se afla în stare de război sau fugiseră în străinătate după 23 August 1944, ale celor care se înscriaseră voluntar pentru a participa la războiul hitlerist și ale celor care în ultimii 10 ani consecutivi nu-și cultivaseră pămînturile în regie proprie¹⁸.

Ministerul Agriculturii și Domeniilor a transmis autorităților județene ordinul ca să se treacă de urgență la aplicarea în practică a decretului — lege de reformă agrară.

În Gorj. Prefectura avîndu-l în frunte pe inginerul agronom Aurel Pleșoianu, a luat măsuri, pentru a se face primii pași, în vederea împrumietării țăranilor. Astfel, la 29 martie 1945 printr-un ordin telefonic către pretorii plășilor, se cerea ca în cel mai scurt timp, primarii să convoace toți țăranii fără pămînt sau cu pămînt puțin, pentru a se alege comitete locale de împrumietărire. Fiecare comitet comunal, avea datoria să aleagă dintre membrii săi doi reprezentanți, care să facă parte din comisia plășii, al cărei președinte urma să fie delegat la minister¹⁹.

Comitetele locale erau chemate să treacă imediat la întocmirea tabelor cu proprietățile expropriabile de pe raza

localității, precum și a celor îndreptățiți la împrăștierea și la repartizarea de inventar agricol, asigurându-se prioritate mobilizațiilor de pe front.²⁰

La 31 martie 1945, Biroul de Informații și Statistică din Ministerul Agriculturii și Domeniilor cere situația exproprierilor din Gorj²¹, dată de la care constatăm că se intensifică și acțiunile de aplicare a reformei agrare. Pentru 10 aprilie 1945, prefectul convoacă șefii organizațiilor județene ai partidelor politice, spre a se discuta decretul-lege de împrăștiere. Au răspuns apelului: generalul Al. Tătărăscu, Șerban Frumușeanu (Partidul Național Liberal), Gh. Daliescu (Partidul Național Țărănesc), Ivanovici (Partidul Comunist), Virgil Stoicoiu (Partidul Social Democrat), dr. N. Roșianu (Apărarea Patriotică), prof. Vedeș (Uniunea Patrioților) și C. Penescu (Frontul Plugarilor). Deasemeni erau prezenți ing. Toropu, directorul Camerei agricole Gorj și toți pretorii din județ²². Au fost dezbătute articolele decretului pentru reformă agrară și apelul C.C. al Frontului Plugarilor din 5 aprilie 1945 care chema la respectarea cu strictețe a legii²³. S-au discutat tot acum persoanele din județ, care făceau parte din categoria absenteiștilor și au fost convenite măsuri pentru ca agenții cu măsurătorile să nu provoace greutăți lucrărilor reformei²⁴.

Ca urmare a măsurilor luate²⁵, o serie de proprietari, înțeleg să respecte prevederile legale, rezervându-și dreptul cotei de 50 hectare, printre care: generalul Al. Tătărăscu, N. Davițoiu, C.N. Popescu, Aristică Schileru, Maria Păunescu, Lucia Buceanu, colonel Anton Săulescu, ing. Aurel Pleșoianu, Al. Bădescu ș.a.²⁶.

La 5 iunie 1945, Camera agricolă raporta că în județ au fost expropriate 163 moșii și o suprafață de 7898,86 hectare și un număr de 10 tractoare, 11 batoze, 9 semănători, 2 prășiitoare și alte mașini agricole²⁷. În mai puțin de două luni numărul moșiilor expropriate se ridicase la 188 cu o suprafață de 8105 hectare care fuseseră împărțite la 7524 săteni²⁸.

Din lunga listă a satelor împrăștiate, dăm cu titlu de exemplu pe cele unde un număr mai mare de locuitori au primit pământ: Aninoasa 298, Andreești 284, Săulești 290, Roșia Amaradia 266, Tg.-Logrești 238, Jupinești 229, Birsești 339, etc.²⁹.

În toamna anului 1945, Ministerul Agriculturii și Domeniilor ia hotărârea ca în fiecare județ, să se instituie o comisie formată din șase îndrumători, care să accelereze lucrările reformei. Comisia din județul Gorj, avînd ca președinte pe judecătorul Mihai Tapală, trebuia să rezolve cît mai repede posibil contestațiile cu privire la expropriere și împrăprietărire³⁰.

De contat și intervenția ministrului afacerilor interne Teohari Georgescu, care printr-un comunicat făcut public în toate localitățile Gorjului propunea măsuri energice pentru desfășurarea în bune condiții a reformei agrare.

Exprimînd realism și suplețe tactică, prevederile legii acceptau de la expropriere bunurile agricole aparținînd coraonei, bisericii, spitalelor, Academiei Române și celorlalte așezăminte de cultură, obștilor și cooperativelor sătești precum și fermele model cărora urma să li se creeze un regim special.

În vederea stabilirii numărului de ferme model, s-a luat hotărârea ca în fiecare județ, să se constituie o comisie care să stabilească proprietățile ce au această calitate. Ferma model era o exploatare agricolă recunoscută de stat, în scopul producerii de semințe selecționate, vite și păsări de prăsilă, de material săditor, pomicol și viticol și, eventual, de alte materiale necesare îmbunătățirii agriculturii, conform unui program stabilit și încadrat în planul economic general. Gospodăria propusă pentru a fi recunoscută ca fermă model trebuia să fie exploatată rațional pentru a fi rentabilă³².

După ce la 25 mai 1945 o comisie județeană condusă de prefectul Aurel Pleșoianu, analizase cererile celor cîștigați pentru proprietățile lor statutul de ferme model³³, la 20 iunie 1945, Comisia Centrală de la București, reținea pentru a fi cercetate pe teren șase propuneri: C. Stolojan, Aretia Gh. Tătărăscu, Aurel Pleșoianu, soții Elena și Nicolae Tomovici-Plopșor, Emîl Săvoiu și A. Calotescu-Neicu³⁴. Se făcea sublinierea că proprietățile ce depășeau 150 hectare, urmau să fie ajustate pînă la această suprafață. Este cazul inginerului Aurel Pleșoianu care deținea în comuna Urdari 239 hectare, pădure, cultură, vie, pruni, etc.

Un moment deosebit, așteptat deopotrivă cu emoție și bucurie, a fost acela al întoarcerii glorioasei armate române de pe frontul antihitlerist. Prefectura transmitea cu această

ocazie tuturor comunelor ordinul ministrului de război care specifica, că este de dorit, ca împrăștierea să fie terminată, pentru a li se distribui demobilizaților titlurile de proprietate³⁵. Cu toate eforturile depuse, au existat o serie de factori, care au amânat această acțiune pînă în anul 1946.

Preocuparea autorităților democratice gorjene pentru împrăștierea celor care au participat efectiv la lupta împotriva coterpitorilor hitleriști, este oglindită și de faptul că în septembrie 1945, se rezolvă favorabil adresa diviziei de voluntari „Tudor Vladimirescu — Debrețin”, prin care se solicita pămînt pentru familiile unor militari din județ³⁶.

Deși puțini la număr, cetățenii români de naționalitate germană din Gorj, s-au putut bucura de prevederile reformei agrare, anulîndu-se unele dispoziții, care inițial excludeau de la împrăștiere anumite categorii din rîndul acestora³⁷.

Au existat în aplicarea reformei agrare și o serie de greutăți determinate de cele mai multe ori de rezistența proprietarilor³⁸, dar în unele cazuri și de slăbiciunile comitetelor locale. În pofida faptului că se atrăsese categoric atenția, ca din comitetele comunale să facă parte adevărații reprezentanți ai țăranilor³⁹, au existat uneori cazuri cînd în rîndul acestora au pătruns chiar foști membri ai Gărzii de Fier.⁴⁰

S-au comis și unele ilegalități, ca de pildă, împrăștierea unor persoane care aveau deja peste 5 hectare, așa cum aflăm dintr-o informare a plasei Tg.-Cărbunefi⁴¹. Din Gruiești un grup de locuitori adresează o plîngere ziarului „Scinteia”, arătînd că nu au fost împrăștiți deși aveau dreptul. Răspunsul comisiei agrare era că petiționarii vor primi pămînt, imediat ce se vor ivi terenuri disponibile⁴².

Grupuri de țărani din Jupînești și Budieni solicitau pămînt în Banat sau județul Arad, pentru că în Gorj nu mai existau rezerve. Prefectura era de acord cu cererea, urmînd ca Ministerul Agriculturii și Domeniile să decidă⁴³.

În cea mai mare parte, neregulile constatate în aplicarea reformei agrare, au fost determinate de existența unor reprezentanți ai puterii locale, membri ai Partidului Național Liberal sau ai Partidului Național Țărănesc, care făceau obstrucție frecvent forțelor democratice. Ilustrativ este faptul că la 18 iunie 1945 organizația județeană a Partidului Social De-

mocrat, protesta împotriva organizației similare a liberalilor, care înlăturase în mod abuziv primării democratice din Arcani și Girbov⁴⁴. În aceeași manieră procedează la 8 noiembrie 1945 toate organizațiile județene componente ale Frontului Național Democrat, cerînd respectarea primăriilor numite. Ca urmare au fost înlocuiți primării din comunele Fărăcești și Ploșoru⁴⁵.

Anii 1945—1946 au însemnat pentru țara noastră, pentru masele populare, nu numai anii unui puternic avînt revoluționar, ci și o perioadă de îngrijorătoare privațiuni, determinate de consecințele nefaste ale războiului, precum și de seceta cumplită care a lovit România.

Gorjul a avut de suportat, ca de altfel toate județele țării, greutatea legată de plata despăgubirilor de război, pe fondul unor producții agricole foarte scăzute. Este elocventă pentru a demonstra această situație următoarea statistică⁴⁶:

Felul produsului	Producția 1944 (kg/ha)	Producția 1945 (probabilă — kg/ha)
Grâu toamnă	1200	300
Secară	1300	300
Orz	1300	250
Porumb	1000	—
Cartofi	8000	3900
Varză	6000	5000
Ceapă	8000	1200

În același timp constatăm o evidentă scădere a efectivelor șeptelului⁴⁷, fapt ce se repercutează negativ asupra nivelului de trai al maselor.

Situația precară a inventarului agricol din județ, determină minusuri considerabile și la capitalul lucrării agricole. Existau în 1945, 40 de tractoare, 20 168 pluguri cu tracțiune animală, 500 prașitori, 196 batoze pentru păloase și 39 pen-

tru porumb, 16 autocamioane și 25 729 care⁴⁸. De menționat că aceste mașini și utilaje erau vechi și în mare parte necesitau reparații serioase⁴⁹. Județul mai dispunea de 25 237 vaci și bivolițe de jug, 26 385 boi și 4 826 cai⁵⁰.

Se impuneau măsuri hotărâte pentru însămințarea unor suprafețe cât mai întinse și pentru asigurarea celor necesare existenței oamenilor muncii. În această mare bătaie de refacere economică a țării un rol deosebit de important a revenit comuniștilor. Simultan cu aplicarea prevederilor reformei agrare P.C.R. a desfășurat o susținută activitate în lumea satelor întemeindu-și noi și noi organizații⁵¹.

La nivelul județului în anul 1944—1945 au fost însăminate 86 238 hectare, dintre care 57 638 cu porumb și 1 903 cu grâu. De asemenea, au fost create condiții pentru prelucrarea produselor agricole cu ajutorul a 3 mori specializate, 22 mori țărănești, 2 fabrici de ulei, o fabrică de marmeladă și conserve, 27 cuptoare de uscat fructe și zarzavat și o cooperativă viticolă⁵².

Un sprijin deosebit pentru acoperirea necesarului de semințe a fost primit din partea statului⁵³. Pentru îmbunătățirea cantitativă și calitativă a șeptelului Camera agricolă Gorj, a recurs la un împrumut de 500 milioane lei, în vederea achiziționării unor tauri reproducători de rasă⁵⁴.

Acolo unde era cazul, ca de exemplu în comuna Vădeni, au fost înființate izlazuri comunale, chiar intrându-se în limita celor 50 de hectare ce trebuiau să rămână proprietarilor, aceasta însă cu despăgubire⁵⁵.

Comuniștii gorjeni au desfășurat o activitate intensă în vederea eliminării speculei fenomen frecvent în anii 1945—1946, precum și a reglementării raporturilor dintre țărani și proprietari. Astfel, secretarul organizației județene a P.C.R., Mihail Manolache, solicită la 18 octombrie 1945 prefectului, să ia măsuri urgente ca porumbul recoltat de pe moșia avocatului Virgil Pleșoianu din comuna Iași, să fie vândut țăranilor din localitate, nu la speculă cum se intenționează⁵⁶. În decembrie 1945, Partidul Comunist, făcea din nou apel la autorități, pentru a lua măsuri împotriva lt. col. Nicolae Căpățînă care majorase prețul porumbului încălcând hotărârea luată de biroul politic județean⁵⁷.

Asemănător celorlalte județe, și în Gorj împrăștierea s-a făcut în procentul cel mai mare pe parcursul anului 1945, continuând pînă în 1947 cu rezolvarea unor contestații și cereri individuale.

Luna aprilie 1947 este considerată data care în linii mari marchează sfîrșitul expropriierilor din țara noastră.⁵⁸ Printr-o decizie comună semnată de Traian Săvulescu, ministrul agriculturii și domeniilor, Teohari Georgescu, ministrul afacerilor interne și Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul justiției, se hotăra luarea în primire a dosarelor de la comitetele locale și comisiile de plasă, pentru a se pune capăt lucrărilor reformei agrare.⁵⁹ Cu toate acestea în Gorj, au mai existat probleme de rezolvat în legătură cu reforma agrară. Se detașează puternicul conflict dintre țăranii din Ștefănești și proprietarul Gh. Magheru, care revenise la moșia pe care ei o împărțiseră și o lucrau de doi ani.⁶⁰ „Domnule ministru — scriau ei autorităților centrale — cerem să ni se trimită un inginer al poporului, care să ne dea pămînt nouă țăranilor, nu să ni-l ia și să-l dea boierilor.”⁶¹

Dintr-un ordin al prefectului reiese clar obligația autorităților județene ca pînă la 15 martie 1949 să se încheie definitiv lucrările reformei agrare.⁶²

Actul din martie 1945, a fost complet cu exproprierea în 1949 a domeniilor casei regale și cu legea din 23 martie 1949 prin care se reduceau și proprietățile moșierești de 50 de hectare.

Realizarea împrăștiării țăranilor și celelalte măsuri care au fost luate în agricultura județului Gorj, nu au însemnat și rezolvarea definitivă a problemei agrare. Soluționarea acesteia, prin lichidarea rămînerii în urmă și atingerea unui înalt grad de productivitate, precum și prin ridicarea nivelului de cultură și civilizație la sate, urma să se realizeze, potrivit concepției P.C.R. într-o perioadă ulterioară. Intervenția statului în organizarea vieții rurale și a producției agricole, demonstra că Partidul Comunist și guvernul revoluționar democrat se orientau spre crearea premiselor unor acțiuni noi, care să conducă la transformarea agriculturii pe baze socialiste.

N O T E:

- ¹ „Scinteia” din 21 septembrie 1944 și 2 noiembrie 1944;
- ² „Libertatea” din 9 septembrie 1944;
Martie 1945, în „Revista de istorie”, tom 38, nr. 2/1985, p. 122;
- ³ „Dreptatea” din 20 decembrie 1944 și 4 ianuarie 1945;
- ⁴ „Viitorul” din 31 ianuarie 1945;
- ⁵ Ion St. Oprea, **Puterea de stat în România între 23 August 1944 — 6 Martie 1945**, în „Revista de istorie”, tom 38, nr. 2/1985, p. 122; Mihail Florescu, **Cucerirea puterii revoluționar-democrate la 6 Martie 1945 de către masele populare în frunte cu P.C.R.**, în „Anale de istorie”, anul XXXI, nr. 2/1985, p. 55.
Martie 1945 de către masele populare în frunte cu P.C.R., în „A-
„Frontul Plugarilor” din 10 februarie 1945;
- ⁷ Aneta Spiridon, **Reforma agrară din martie 1945**, în „Anale de istorie”, XXXI, nr. 2/1985, p. 89—91;
- ⁸ Valeria Firoiu, **Înfăptuirea reformei agrare din 1921 în județul Gorj și limitele ei**, în „Litua — studii și cercetări”, Tg.-Jiu, 1982, p. 253—260.
- ⁹ Arhivele statului Tg.-Jiu, fond Prefectura județului Gorj, dos. 45/1945, f. 71 (în continuare Arh. St. Tg.-Jiu);
- ¹⁰ *Idem*, dos. 40/1945, f. 171—174;
- ¹¹ Costin Murgescu, **Reforma agrară din 1945**, Edit. Academiei, București, 1956, p. 152;
- ¹² „Gazeta Gorjului” din 5 martie 1977;
- ¹³ V. Liveanu, F. Cimpoeru, M. Rusenescu, Tr. Udrea, **Din cronica unor zile istorice**, Edit. Academiei, București, 1971, p. 220;
- ¹⁴ „Frontul Plugarilor” din 3 februarie 1945;
- ¹⁵ V. Liveanu, F. Cimponeriu, M. Rusenescu, Tr. Udrea, **Op. cit.**, p. 326;
- ¹⁶ Nicoleta Rădescu, **6 Martie 1945 — 6 martie 1985, Patru decenii de la instaurarea puterii revoluționare-democratice în România**, în „Gazeta Gorjului” din 6 martie 1985;
- ¹⁷ **Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România**, Edit. politică, București, 1969, p. 303—314;
- ¹⁸ „Monitorul oficial”, partea I, din 23 martie 1945, p. 2205—2208.
- ¹⁹ Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 70/1945, f. 3;
- ²⁰ *Ibidem*;
- ²¹ *Idem*, fond Camera agricolă, dos. 7/1945, f. 6;
- ²² *Idem*, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 70/1945, f. 155;

- ²³ **Ibidem**, f. 159 ;
- ²⁴ **Ibidem**, f. 157—158 ;
- ²⁵ **Idem**, fond Camera agricolă, dos. 7/1945, f. 17 ;
- ²⁶ **Idem**, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 70/1945, f. 1—2 ; 5—18 ; 30 ;
32—32 ; 36—38 ; 42 ; 45—46 ; 51—53 ; 60 ; 69.
- ²⁷ **Idem**, fond Camera agricolă, dos. 7/1945, f. 111 ;
- ²⁸ **Idem**, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 45/1945, f. 71 ;
- ²⁹ **Idem**, fond Camera agricolă, dos. 8/1945 ;
- ³⁰ **Idem**, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 45/1945, f. 14 ;
- ³¹ **Ibidem**, dos. 57/1945, f. 21—38 ;
- ³² **Ibidem**, dos. 70/1955, f. 385 ;
- ³³ **Ibidem**, f. 381—384 ;
- ³⁴ **Ibidem**, f. 485 ;
- ³⁵ **Ibidem**, dos. 45/1945, f. 92 ;
- ³⁶ **Ibidem**, dos. 53/1945, f. 110 ;
- ³⁷ **Ibidem**, dos. 13/1946, f. 82—89 ;
- ³⁸ **Ibidem**, dos. 70/1945, f. 231, 339, 351 și dos. 29/1945, f. 272 ;
- ³⁹ **Ibidem**, dos. 70/1945, f. 3 ;
- ⁴⁰ **Ibidem**, dos. 53/1945, f. 325 ;
- ⁴¹ **Ibidem**, dos. 45/1945, f. 29—31 ;
- ⁴² **Ibidem**, dos. 70/1945, f. 458—461 ;
- ⁴³ **Ibidem**, dos. 53/1945, f. 341—344 ;
- ⁴⁴ **Ibidem**, dos. 45/1945, f. 11 ;
- ⁴⁵ **Ibidem**, dos. 57/1945, f. 98—107 ;
- ⁴⁶ **Ibidem**, dos. 45/1945, f. 39 ;
- ⁴⁷ **Ibidem** ;
- ⁴⁸ **Ibidem**, f. 69 ;
- ⁴⁹ **Idem**, fond Camera agricolă, dos. 7/1945, f. 261 ;
- ⁵⁰ **Idem**, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 45/1945, f. 69 ;
- ⁵¹ Ioan Scurtu, **Din viața politică a României, 1926—1947**, Edit. științifică și enciclopedică, București, p. 519 ;

- ⁵² Arh. St. Tg.-Jiu, fond Camera agricolă, dos. 50/1944 și fond Prefectura jud. Gorj, dos. 45/1945, f. 73 ;
- ⁵³ Zece ani de la Conferința națională a P.C.R., 1945—1955, Edit. de stat pentru literatură politică, București, 1956, p. 40 ;
- ⁵⁴ Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 29/1945, f. 358 ;
- ⁵⁵ *Ibidem*, dos. 13/1946, f. 147—156 ;
- ⁵⁶ *Ibidem*, dos. 29/1945, f. 58 ;
- ⁵⁷ *Ibidem*, dos. 57/1945, f. 110 ;
- ⁵⁸ Aneta Spiridon, *luc. cit.*, p. 94 ;
- ⁵⁹ Arh. St. Tg.-Jiu, fond Prefectura jud. Gorj, dos. 6/1947, f. 396—397 ;
- ⁶⁰ *Ibidem*, f. 654—675 ;
- ⁶¹ *Ibidem*, f. 668 ;
- ⁶² *Ibidem*, dos. 13/1946, f. 446.